

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

**LAPPEENRANNAN
VIERASLAJISUUNNITELMA
2019 - 2023**

Lupalautakunta 12.3.2019

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	3
2.	VIERASLAJIN MÄÄRITELMÄ JA HAITTAVAIKUTUKSET	4
3.	VIERASLAJILAINSÄÄDÄNTÖ	4
3.1	EU:N VIERASLAJIASETUS.....	4
3.2	KANSALLINEN VIERASLAJILAKI	5
3.3	KANSALLINEN VIERASLAJILUETTELO	5
4.	VIERASLAJIT.....	6
4.1	VIERASKASVIT	6
4.2	VIERASELÄIMET	7
5.	VIERASLAJITOIMINNAN OHJAUS.....	8
6.	SUUNNITELMAN TAVOITE JA HALLINTATOIMENPITEET	8

1. JOHDANTO

Tämä Lappeenrannan kaupungin vieraslajisuunnitelma on laadittu vuosille 2019 – 2023. Vieraslajisuunnitelman tavoitteena on kartoittaa vieraslajeja Lappeenrannassa ja rajoittaa haitallisten vieraslajien (erityisesti vieraskasvien) aiheuttamia haittoja ja riskejä alueen luonnolle, ihmisten hyvinvoinnille ja talouden toimijoille järjestelmällisellä, säännöllisellä ja jatkuvalla torjunnalla. Vieraslajisuunnitelma antaa yleiset suuntaviivat vieraslajien huomioimiseksi. Vuosittain laadittavassa vieraslajiohjelmassa määritellään tarkempia toimenpiteitä torjuttavista vieraslajeista. Vieraslajisuunnitelma ja ohjelma perustuvat velvollisuuteen huolehtia Lappeenrannan kaupungin maaomaisuuden omistajana vieraslajien torjunnasta ottaen huomioon Lappeenrannan alueen ominaisen vieraslajikirjon.

Vieraslajit ovat nousseet viime vuosina yhä enemmän esille ja tietoisuuteen osittain ilmastonmuutoksen vuoksi. Uusien potentiaalisten vieraslajien leviäminen etelästä kohti Suomea voi olla mahdollista ilmastonmuutoksen ja kansainvälisen kasvikaupan myötä. Hälyttävimpinä vieraslajeina pidetään niitä, jotka voisivat menestyä Suomen ilmasto-olosuhteissa. Vieraslajien vaara piilee siinä, että ne voivat syrjäyttää alkuperäistä kasvistoa ja eläimistöä ja uhata alkuperäisen luonnon monimuotoisuutta.

Valtioneuvoston Selvitys ja Tutkimustoiminta julkaisi tammikuussa 2019 ”Ehdotus haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi ja leviämistä koskeviksi toimintasuunnitelmaksi” – toimintasuunnitelmaehdotuksen, jossa mm. annetaan toimenpidesuosituksia vieraslajien hallintaan. Yleisesti vieraslajien hallinnassa on huolehdittava riittävästä resursseista, joilla turvataan vieraslajityön jatkuvuus mm. työllistämishankkein ja vapaaehtoistoin.

Lappeenrannassa on torjuttu säännöllisesti jättiputkiesiintymiä kaupungin omistamilta mailta vuodesta 2010 lähtien. Tällä hetkellä kaupungin tiedossa on noin 130 jättiputken torjuntakohtetta. Osa kohteista on vanhoja, joita lähinnä seurataan varalta. Vuosittain ilmaantuu kuitenkin aina uusia jättiputken kasvupaikkoja.

Jättiputken lisäksi Lappeenrannassa kasvaa runsaasti myös jättipalsamia ja lupiinia. Kasvustot ovat lisääntyneet ja levittäytyneet. Luultavasti kaikkia vieraskasviesiintymiä ei pystytä torjumaan, korkeintaan rajoittaa niiden levittäytymistä.

Vieraskasvien torjunnassa kaupunkilaisten havaintoilmoitukset ovat olleet avainasemassa. Havaintojen perusteella Lappeenrannassa on toteutettu jättipalsamin ja jättiputkien torjuntatoimia. Vieraslajien torjunta on koettu tarpeelliseksi ja tärkeäksi ja näiden torjuntatoimien on haluttu jatkuvan. Tämä vieraslajisuunnitelma vuosille 2019 – 2023 vastaa tähän tarpeeseen.

2. VIERASLAJIN MÄÄRITELMÄ JA HAITTAVAIKUTUKSET

Kansallinen vieraslajistrategian 2012 määrittämisen mukaan vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksella. Vieraslaji on ihmisen myötävaikutuksella ylittänyt luontaiset leviämisseet, kuten mantereeseen, meren tai vuoriston.

Yleensä vieraslajit sopeutuvat huonosti uuteen elinympäristöönsä ja tuhoutuvat nopeasti. Joissakin tapauksissa vieraslajit kuitenkin menestyvät, muodostavat lisääntyvän kannan ja vakiintuvat osaksi uutta elinympäristöään.

Jotkin vieraslajeista menestyvät erityisen hyvin ja ovat huomattava uhka aiheuttaessaan vakavaa vahinkoa alkuperäislajeille, ekosysteemeille, viljelykasveille, metsätaloudelle tai muille elinkeinoille.

Vieraslajikasvit paitsi vievät tilaa kotimaisilta, usein harvalukuisilta niitty- ja ketokasveilta, voivat myös muuttaa kasvupaikan ekologiaa perusteellisesti. Metsänpohjaa valloittavat lajit saattavat estää metsän luontaisen uudistumisen. Ne voivat myös aiheuttaa huomattavaa taloudellista haittaa vaikuttamalla ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen tai kiinteistöjen arvoon. Haitat voivat olla myös sosiaalisia tai esteettisiä. Tällaisia selkeitä haittoja aiheuttavia vierasperäisiä lajeja kutsutaan haitallisiksi vieraslajeiksi.

3. VIERASLAJILAINSÄÄDÄNTÖ

Vieraslajeja ja niiden torjuntaa koskevan lainsäädännön valmistelusta ja seurannasta vastaa maa- ja metsätalousministeriö MMM. Vieraslajilakia ja asetusta valvoo Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Tulli valvoo maahantuontia ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii lupaviranomaisena ja vastaa luvissa tarkoitettujen toimipaikkojen valvonnasta. Myös Luonnonvarakeskuksella ja Suomen ympäristökeskuksella on omat vastuutahonsa. Kunnilla ei varsinaisesti ole vieraslajien mukaisia viranomaisvelvoitteita, mutta maaomaisuuden omistajina vieraslajilait velvoittavat kuntia. Lakisääteisten tehtävien sijasta kuntien tärkeitä tehtäviä on neuvominen ja valistaminen, sekä toimiminen yhteistyötahona muiden viranomaisten suuntaan.

3.1 EU:n vieraslajiasetus

Asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta (1143/2014) astui voimaan 1.1.2015. EU:n vieraslajiasetuksessa säädetään toimenpiteistä, joilla jäsenvaltiot pyrkivät estämään haitallisten vieraslajien tuonnin EU:n alueelle ja niiden leviämisen.

Vieraslajiasetuksen liitteessä luetellaan haitalliset vieraslajit, joita Suomen luonnossa tavattavia ovat

- jättipalsami
- kolme jättiputkilajia
- keltamajavankaali
- piisami
- supikoira
- täplärapu
- villasaksirapu.

Nämä lajit on säädetty haitalliseksi vieraslajiksi koko EU:n tasolla, minkä johdosta lajien maahantuonti, kasvatus, myynti ja muu hallussapito sekä ympäristöön päästäminen on kielletty.

3.2 Kansallinen vieraslajilaki

Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (1709/2015) on EU:n vieraslajiasetuksen toimeenpanolaki, joka astui voimaan 1.1.2016.

Vieraslajilain 3 § mukaan vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Tämä 3 § koskee myös EU:n luetteloon tai kansalliseen luetteloon kuulumattomia vieraslajeja, joita on lueteltu kansallisessa vieraslajistrategiassa (2012).

11 § mukaisesti kansallisessa luettelossa haitallista vieraslajia ei saa päästää ympäristöön eikä tarkoituksellisesti tuoda maahan Euroopan unionin ulkopuolelta tai Euroopan unionin jäsenvaltiosta, pitää hallussa, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, välittää taikka myydä tai muuten luovuttaa.

4 § mukaan kiinteistön omistajalla on velvoite hävittää kansalliseen luetteloon kuuluva haitallinen vieraslaji kiinteistöltään, jos tästä aiheutuu merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle tai vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. Lisäksi edellytyksenä on, että haitallisen vieraslajin esiintymä on mahdollista hävittää tai sen leviämistä rajoittaa kohtuullisin ja yleisesti käytössä olevin keinoin. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös torjunnan kustannukset.

3.3 Kansallinen vieraslajiluettelo

Vna kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista (1725/2015) astui voimaan 1.1.2016. Kansalliseen haitallisten vieraslajien luetteloon on sisällytetty lajiryhminä nisäkkäistä petoeläimet ja lepakot sekä linnuista päiväpetolinnut, pöllölinnut ja varikset sekä eräitä sammakkoeläimiä.

Luontoon päästessään nämä lajit voivat aiheuttaa merkittävää haittaa luonnon monimuotoisuudelle saalistuksellaan, kilpailemalla samoista pesäpaikoista tai ravinnosta sekä levittämällä tauteja. Kasveista luetteloon kuuluu kaukasianjättiputki.

4. VIERASLAJIT

4.1 Vieraskasvit

Lappeenrannan alueella tavataan kansallisen vieraslajistrategian mukaisia vieraskasveja yksityisillä pihoidilla ja puutarhoissa, sekä mm. puistoissa, kaupunkimetsissä, joutomailla ja liikennekäytävien varsilla. Vieraskasveja kasvaa myös Lappeenrannan kaupungin omistamilla viheralueilla koristekäyttötarkoituksessa. Vain osa vieraskasveista on haitallisia, mutta tulevaisuudessa ja etenkin ilmaston muuttumisen myötä on hyvä tarkkailla kansallisen vieraslajistrategian mukaisten vieraskasvien kasvua ja mahdollista ympäristöön levittäytymistä. Esimerkiksi kaupungin koristekäytössä olevien vieraskasvien osalta ei ole tarvetta ryhtyä torjuntatoimenpiteisiin, jos niiden kasvu saadaan pidettyä hallinnassa hoitotoimenpiteillä ja kasvupaikka on niille sopiva. On myös huomioitava, että monia vieraskasveja saa edelleen ostettua taimistoilta, ja niitä käytetään edelleen pihojen ja puutarhojen koristekasveina.

Vieraskasvien joukko on vain suuntaa antava ja mitä luultavammin vieraslajikirjo on suurempi, kuin mitä tässä on esitetty. Lappeenrannan alueella tavattuja vieraslajeja (putkilokasvit):

- etelänruttojuuri*^L, *Petasites hybridus*
- hamppuvillakko, *Jacobaea cannabifolia*
- hukkakaura, *Avena fatua*
- idänkanukka^L, *Cornus alba* (istutuksissa on tämän lajikkeita, mm. 'Kesselringii', 'Gouchaultii', 'Ivory Halo', 'Elegantissima')
- isotuomipihlaja^L, *Amelanchier spicata*
- japanintatar, *Reynoutria japonica*
- jättipalsami**^L, *Impatiens glandulifera*
- jättituija^L, *Thuja plicata*
- kanadankoiransilmä, *Erigeron canadensis*
- kanadanpiisku, *Solidago canadensis*
- kanadanvesirutto, *Elodea canadensis*
- karhunköynnös, *Convolvulus sepium*
- kaukasianjättiputki**^L, *Heracleum mantegazzianum*
- kiiltotuhkapensas^L, *Cotoneaster lucidus*
- komealupiini, *Lupinus polyphyllus*
- kurturuusu*^L, *Rosa rugosa*
- marunatuoksukki, *Ambrosia artemisiifolia*
- paimenmatara, *Galium album*

- palsamipihta^L, *Abies balsamea*
 - persianjättiputki^{**}, *Heracleum persicum*
 - piennarmatara, *Galium xpomericum*
 - pilvikirsikka^L, *Prunus pensylvanica*
 - puistolemmikki, *Myosotis sylvatica*
 - punalehtiruusu^L, *Rosa glauca*
 - rikkakananhirssi, *Echinochloa crus-galli*
 - rikkänenätti, *Rorippa sylvestris*
 - rikkapalsami, *Impatiens parviflora*
 - rusoamerikanhorsma, *Epilobium adenocaulon*
 - sahalintatar, *Reynoutria sachalinensis*
 - siperianpihta^L, *Abies sibirica*
 - tarhaomenapuu^L, *Malus domestica*
 - terttuselja^{*L}, *Sambucus racemosa*
 - vaalea-amerikanhorsma, *Epilobium ciliatum*
 - viitapihlaja-angervo^L, *Sorbaria sorbifolia*
 - viherpantaheinä, *Setaria viridis*
 - viherrevonhäntä, *Amaranthus retroflexus*
- ^{**} = EU:n vieraslajiasetuksen mukaan haitallisia vieraslajeja
^{*} = kansallisen vieraslajistrategian (2012) mukaan haitallisia vieraslajeja
^L = Lappeenrannan kaupungin omistamilla viheralueilla kasvavia vieraslajeiksi luokiteltavia koristekasveja

4.2 Vieraseläimet

Vieraseläimet voivat aiheuttaa luonnossa levitessään suurta haittaa Suomen alkuperäiselle eläinkunnalle. Vieraseläimet kuten supikoira, piisami, rämemajava ja pesukarhu ovat EU:ssa säädetty haitallisiksi riistaeläimiksi ja tehokkaat keinot niiden torjumiseksi ovat tarpeen. Uuden asutusluonnoksen myötä nämä haitalliset vieraseläimet poistettaisiin metsästyslain riistaeläimistä ja niille säädettyjen pyyntirajoitusten piiristä. Riistaeläinten hallintatoimenpiteet eivät kytkeydy kaupungin toimintaan muilta osin kuin neuvonnan suhteen. Vieraseläimistä lähinnä espanjansiruetanan torjunta voidaan jossain määrin ottaa huomioon kaupungin toiminnassa. Hallintatoimenpiteitä esitetään vuosittaisessa vieraslajiohjelmassa.

Lappeenrannan alueella tavattuja vieraseläimiä:

- espanjansiruetana, *Arion vulgaris*
- kanadanhanhi, *Branta canadensis*
- kissa^V, *Felis catus*
- minkki, *Neovison vison*
- piisami^{**}, *Ondatra zibethicus*
- rotta, *Rattus norvegicus*
- supikoira^{**}, *Nyctereutes procyonoides*
- täplärapu^{**}, *Pacificastacus leniusculus*
- valkohäntäkauris^T, *Odocoileus virginianus*

- valkoevätörö, *Romanogobio albipinnatus*
** = EU:n vieraslajiasetuksen mukaan haitallisia vieraslajeja
v = lähinnä villikissat
T = tarkkailtava tai paikallisesti haitallinen vieraslaji Suomessa

5. VIERASLAJITOIMINNAN OHJAUS

Vieraslajitoimintaa ohjaa ympäristötoimen vieraslajeista vastaavan henkilö joka kutsuu koolle vieraslajityöryhmän keskustelemaan ja luomaan yhteiset tavoitteet sekä hallintatoimenpiteet vieraslajien torjunnassa. Työryhmään kuuluu ympäristötoimen, maaomaisuuden hallinnan, kadut ja ympäristön sekä kaupunkisuunnittelun henkilöstöä. Vieraslajityöryhmä valmistelee viisivuotisen vieraslajisuunnitelman sekä vuosittaisen ohjelman Lupalautakunnalle, jossa suunnitelma ja ohjelma hyväksytetään.

6. SUUNNITELMAN TAVOITE JA HALLINTATOIMENPITEET

Kansallisen vieraslajistrategian (2012) mukaan Suomessa olevien ja mahdollisesti Suomeen saapuvien haitallisten vieraslajien uhka ja haitta on saatava minimoitua. Strategialla pyritään ehkäisemään vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Suomen luonnolle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle, elinkeinoille sekä yhteiskunnan ja ihmisten hyvinvoinnille.

Haitallisia lajeja koskevat Ehdotus haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi (2017) ja Ehdotus haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmaksi ja leviämistä koskevaksi toimintasuunnitelmaksi (2019) suunnitelmat pitävät sisällään ne ensisijaiset hallintatoimenpiteet, joihin Suomessa kannattaa panostaa. Riskinarvio perustuu haitallisten vieraslajien lajiominaisuuksiin, lajiominaisuuksiin, lajeista aiheutuviin haittoihin, lajien leviämisen- ja menestymismahdollisuuksiin ilmastossamme, lajien tämän hetken leviämisen vaiheeseen ja nykyiseen levinneisyyteen sekä käytettävissä oleviin torjuntakeinoihin.

Leviämisen eri vaiheissa olevat haitalliset vieraslajit vaativat erilaisia torjuntatoimia. Tehokkainta on, jos lajin tuonti tai leviäminen uudelle alueelle pystytään kokonaan estämään. Jos laji on levinnyt laajalle, eikä sen torjuminen tai hävittäminen ole teknisesti mahdollista tai taloudellisesti mielekästä, voidaan tavoitteeksi asettaa kannan rajoittaminen tai lajin leviämisen estäminen uusille alueille haittojen minimoimiseksi.

Kunnilla voi olla tarpeen edellä mainittujen kansallisten hallintasuunnitelmien lisäksi kuntakohtaisia ja yksityiskohtaisempia hallintasuunnitelmia sekä tavoitteita, johtuen vieraslajien levinneisyyseroista. Lappeenrannan kaupungin yksityiskohtaisemmat vieraslajien hallintatoimenpidesuositukset esitetään

vieraslajiohjelmassa, jota päivitetään vuosittain ja jossa esitetään käytännönläheisiä torjuntatoimia.

Lappeenrannan kaupungin tavoitteena on:

- organisoitunut vieraslajityöryhmä, jonka toimintaa ohjaa ympäristötoimi ja vieraslajeista vastaava henkilö
- torjua vieraslajeja suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti kuntalaisia osallistaen laatimalla viisivuotinen vieraslajisuunnitelma ja vuosittainen vieraslajiohjelma
- laatia menetelmäohjeet vieraslajien huomioon ottamiseksi kaupungin eri toimialoille
- kerätä havaintotietoa Lappeenrannassa esiintyvistä vieraslajeista (erityisesti haitallisista vieraskasveista) ja koota tietoa kaupungin käyttämään paikkatietojärjestelmään
- vieraslajitietoisuuden lisääminen
- toimia yhteistyötahona muiden viranomaistahojen ja muiden toimijoiden kesken
- budjetoida vuosittain vieraslajiohjelmaan käytettävät resurssit
- raportoida vieraslajiohjelmasta vuosittain Lupalautakunnalle